

Öğretmenlik Mesleğinin Sosyo-Ekonomik Statüsü / Bu Mesleğin Bir Bayan Mesleği Haline Dönüşmesi Durumu ve Eğitim Fakültesi Üzerine Bir Araştırma

*Arş. Gör. Erkan YAMAN

Havva YAMAN

*Yrd. Doç. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

GİRİŞ

Ülkemizde, yıllardan beri öğretmenler toplumu sürekli olarak ileri götürecek olan faktör olarak görülmektedir. Fakat bu öğretmenlerin, sosyo-ekonomik durumlarının ve statülerinin ne durumda olduğu ve içinde buldukları şartlar gereği bu mesleğin nasıl bir meslek haline dönüşmesi söz konusu olduğu hakkında detaylı çalışmalar yapılmamaktadır.

Öğretmen ücretlerinin azlığı kısmen de mesleğin özelliğinden doğmaktadır: öğretmenlere duyulan ihtiyaç büyük olsa da acil tatmini gerektirmez. Oysa doktorun hizmeti, değerinin yanında acil ve etkili olduğu için taktir edilir; fakat onu yetiştiren öğretmenleri düşünülme.(Kurtkan, 1973, s. 11)

Öğretmenin kendisini normal ve insanca, hatta müreffeh şekilde yaşatacak bir ücrete hakkı vardır. Çünkü, belki de bir çok meslek mensubundan fazla kendini durmadan yenilemesi yetiştirmesi gerekmektedir. O, iyi yiyip iyi giyinebilmeli, kitap, gazete alabilmeli, yurtiçi ve yurtdışı geziler yapabilmelidir. Öğretmene iyi maddi olanaklar sağlanırsa meslek yetenekli kişileri çeker, güç ve prestij kazanır. Ama öğretmen maaşı ile aç kalırsa garsonluk, inşaat işçiliği ... yapar ve görevinden soğuduğu gibi zamanını mesleğine aykırı işlerde çarçur ettiği için verimi de düşer. Toplumda mesleğe karşı olumsuz değerler oluşur veya kökleşir, yetenekliler bu mesleğe girmez, girenler ayrılır. Elinden hiçbir iş gelmeyen, herhangi bir ücrete razı kişiler mesleği doldurur (Akyüz,1978, s.13).

Öğretmenlerin mesleki örgütlere sahip olup olmamaları statü ve güçlerini belirleyen unsurlardandır. Güçlü mesleki örgütler kurmuş öğretmenlerin güçlü, örgütleri bulunmayan veya cılız örgütler kurabilenlerin ise güçsüz oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin statüsünü ve gücünü belirleyen temel unsurlardan biri de ekonomik durumlarıdır. Kuşkusuz, öğretmenin cinsiyeti, medeni hali, mutlu olup olmaması, kişilik özellikleri, toplumsal kökeni, halkın ve politik makamların tutumları, öğrencilerin zekâ ve zihin durumları yani öğretmenin üzerinde işleyeceği esas insan unsuru v.s öğretmenin etkisini şekillendiren meslek dışı etmenlerdir (Akyüz,1978, s.12-14).¹

Orta öğretimden yüksek öğretime geçiş safhasının en önemli problemlerinden biri, öğrencilerin istedikleri alanda yükseköğretim yapamamaları ve bu arada kişilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir yönlendirmenin olmayışıdır. Gerçi yükseköğretime giriş belgelerinde, öğrencilerden girmek istedikleri fakülte, yüksekokul ve bölümleri yazmaları istenmektedir. Bir kere öğrenciler ilgi ve yeteneklerinin uygun geldiği

¹ Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

alanları değil parası çok, statüsü ve güvencesi olan meslekleri tercih etmektedirler (Ünver ve arkadaşları, 1998, s.400).

Bir toplumun sahip olduğu ekonomik gelişmişlik düzeyi o toplumun eğitim uygulamalarının kaynak açısından rahat olup olamayacağı hakkında da bazı ipuçları verebilir. Çünkü eğitime ayrılan kaynakların az veya çok olması ekonomik gelişmişlik düzeyiyle ilişkilidir. Nitekim ekonomik açıdan zengin olan ülkeler fakir olan ülkelere oranla eğitim için daha fazla harcama yapmaktadır (Erdoğan, 1997, s.53).

Özdemir ve Yalın'a göre (1999, s.18);

- Türkiye'de kamu görevlilerinin yaklaşık ¼'ü öğretmendir. Yaygın eğitim kurumları dahil edilirse (1998-1999 öğretim yılı verileri) 512.522'dir. Sadece örgün eğitim kurumları alınırsa 260.486'sı erkek, 207.994'ü kadın olmak üzere 468.480 öğretmen bulunmaktadır.
- Öğretmenlik kadınların yoğun olarak çalıştıkları bir meslek dalıdır. Ülkemizdeki öğretmenlerin % 55.6'sı erkek, % 44.4'ü ise kadınlardan oluşmaktadır.
- Öğretmenlik mesleğinde kariyer yapma ve mesleki gelişim imkanları çok sınırlıdır. Kurum düzeyinde öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri için kaynak ayrılmamaktadır. Geleneksel olarak hizmet içi eğitim faaliyetleri sürdürülmektedir. Ancak hemen tüm taraflar bu faaliyetlerin yetersizliğinde hemfikirdir. Öğretmenlerin mesleki gelişimini sağlamak amacıyla görülen önemli bir adım ise son yıllarda gözlenmektedir. Lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin çalışma yaptıkları üniversitenin bulunduğu il merkezine en azından yakın ilçelere tayini yapılmaktadır.
- Öğretmenlik mesleğinin önemli bir kısmını oluşturan kadın üyeler yarım gün çalışma ve uzun tatiller için mesleğe yöneldiklerini belirtmektedirler. Bu durum onlardaki yükselme isteğini de azaltmaktadır. Nitekim yazarların gözlemlerine göre, 1998 yılında Gazi Üniversitesi'nde düzenlenen yönetici eğitimi programına katılan kadın öğretmenlerin sayısı yok denecek kadar azdır.
- Ülkemizde yaygınlaşmaya başlayan özel öğretim kurumları ve özel dershaneler nitelikli öğretmenlerin yüksek kazanç elde etmelerine imkan sağlamaktadır. Devlet büyük işveren olma konumunu korumakta ise de özel kesim de büyük bir atılım içersindedir.
- Öğretmenlik daha çok alt ve orta gelir gruplarının tercih ettiği bir meslektir. Okçabol ve Gök'e (1998 s.19)göre; "göreceli olarak iyi okul niteliğinde görülen ve varlıklı kesimin gözdesi olan özel liselerden ve Anadolu liselerinden gelen öğretmen sayısı yok denecek kadar azdır." Öğretmenliği ideal bir meslek olarak görenler bile fırsatını bulsalar meslekten ayrılmak istemektedirler. Öğretmen ailesinde babanın eğitim seviyesi anneden daha yüksektir. Ancak babalarında % 42'si ilkokul, % 19'u lise, % 8,6'sı yüksekokul mezunudur. Annelerin eğitim düzeyleri daha da düşmektedir. Annelerin % 38'i okumaz yazmaz, % 17'si okul yazar, % 35'i ilkokul ve % 1,5'i yüksekokul mezunudur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma 2000-2001 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü ve Geleceği / Bu Mesleğin Bir

Bayan Mesleği Haline Dönüşmesi Durumu ve Eğitim Fakültesi Üzerine Bir Araştırma adlı bu çalışma öğrencilerin görüşlerini saptamak amacıyla tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Öncelikle alan yazın taranmış ve bu alan yazına dayalı olarak anket geliştirilmiştir. Daha sonra bu anket uzman görüşüne başvurularak, uzmanların görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek geçerlilik düzeyleri yükseltilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2000-2001 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Amaca dönük olarak bu evrenden birinci sınıfa yeni gelmiş olan öğrenciler ile son sınıfta okuyan öğrenciler araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Tanımlar

Öğretmenlik; Okullarda görev yapan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre özlük haklarını kullanan ve eğitim-öğretim ile ilgili faaliyetleri yürüten meslek grubudur.

Statü; Bir mesleğin toplum tarafından benimsenme ve kabul görme düzeyi.

Eğitim fakültesi; Sakarya Üniversitesi'ne bağlı olarak faaliyet gösteren ve Hendek ilçesinde bulunan fakültedir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma 2000-2001 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan öğrencileri kapsamaktadır. Ayrıca bu araştırma bu fakültede birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin görüş, düşünce ve önerileriyle sınırlıdır.

Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veri toplama aracı olarak Likert tipi bir araştırma geliştirilmiştir. Bu anketin ölçütleri araştırmanın amacına uygun olarak ve soruların özelliklerine göre araştırmacı tarafından düzenlenmiştir. alınan uzman görüşüyle de ankete son şekli verilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Öğretmenlik Mesleğinin Statüsü ve Geleceği / Bu Mesleğin Bir Bayan Mesleği Haline Dönüşmesi Durumu ve Eğitim Fakültesi Üzerine Bir Araştırma ile ilgili olarak ilk önce frekans (n), yüzdeler alınmıştır. Daha sonra çeşitli sorular ile bağımsız değişkenler olan yaş, cinsiyet ve bölüm arasında anlamlı ilişkiler saptayabilmek için t testi ve varyans uygulanmıştır. Bu araştırmada veriler çözümlenirken, 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada elde edilen bulgular ve ilgili yorumlar aşağıda belirtilecektir. Öncelikle araştırmadaki denekler ile ilgili frekans ve yüzdeler belirtilmiş ve çizelgeler halinde sunulmuştur. Bu çizelgelerden sonra ilgili yorumlarda belirtilmiştir.

Çizelge 1: Yaş Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Yaş)	Frekans (n)	Yüzde (%)
18 ve aşağısı	110	26,2
19	126	30,0
20	102	24,3
21	36	8,6
22 ve üzeri	46	11,0
Toplam	420	100,0

Yaş değişkenine göre, araştırmaya katılan deneklerin yaklaşık % 80'inin 20 ve altındaki yaş grubunda oldukları görülmektedir. Bu frekans ve yüzde dağılımından da bu fakültede okuyan öğrencilerin yoğunluğunun lise eğitimleri sonrasında sene kaybetmeden bu fakülteye yerleştikleri söylenebilir. Buldukları yaş grupları bunu göstermektedir.

Çizelge 2: Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Cinsiyet)	Frekans (n)	Yüzde (%)
Kız	236	56,2
Erkek	184	43,8
Toplam	420	100,0

Cinsiyet değişkenine göre, araştırmaya katılan deneklerin % 56,2'sini kız, % 43,8'ini ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bu durum da bu fakülteyi kızların biraz daha fazla ağırlıklı olarak tercih ettiklerini göstermektedir. Bu durum da öğretmenlik mesleğinin bir bayan mesleği olarak algılandığı da söylenebilir.

Çizelge 3: Öğretim Gördükleri Bölüm Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Bölüm)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Sosyal Bilgiler	88	21,0
2 Sınıf Öğretmenliği	96	22,9
3 Fen Bilgisi	25	6,0
4 Okul Öncesi	111	26,4
5 Türkçe Öğretmenliği	100	23,8
Toplam	420	100,0

Öğrencilerin öğretim gördükleri bölüm değişkenine göre, araştırmaya katılan deneklerin % 21'i Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nü, % 22,9'u Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nü, % 6'sı Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü'nü, % 26,4'ünü Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü'nü, % 23,8'ini de Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nü oluşturmaktadır. Fen Bilgisi Bölümü öğrencilerinin frekans ve yüzdelerinin az olma sebepleri ise bu bölüm deneklerinin 4. sınıf öğrencilerinden seçilmiş olmalarıdır.

Çizelge 4: Deneklerin Babalarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Babanın Öğrenim Durumu)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Okula gitmedi	23	5,5
2 İlkokul	200	47,6
3 Orta okul	51	12,1
4 Lise	84	20,0
5 Üniversite	61	14,5
Toplam	419	99,8

Araştırmaya katılan deneklerin babalarının öğrenim durumları yüzdeleri şöyledir; % 5,5'i okula hiç gitmemiştir, % 47,6'sı yalnızca ilkokul mezunudur, % 12,1'i ortaokula gitmiştir, % 20'si lise mezunudur, % 14,5'i ise üniversite mezunudur. Bu durum bugün sekiz yıllık zorunlu eğitim kapsamında olan ilköğretim okulunu oluşturmaktadır ki babalarının yaklaşık % 60'i gibi büyük bir oranı ilköğretim mezunu seviyesindedir.

Çizelge 5: Deneklerin Annelerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Annenin Öğrenim Durumu)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Okula gitmedi	71	16,9
2 İlkokul	260	61,9
3 Orta okul	22	5,2
4 Lise	44	10,5
5 Üniversite	23	5,5
Toplam	420	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin annelerinin öğrenim durumları yüzdeleri şöyledir; % 16,9'u okula hiç gitmemiştir, % 61,9'u yalnızca ilkokul mezunudur, % 5,2'si ortaokula gitmiştir, % 10,5'i lise mezunudur, % 5,5'i ise üniversite mezunudur. Bu durum bugün sekiz yıllık zorunlu eğitim kapsamında olan ilköğretim okulunu oluşturmaktadır ki annelerinin yaklaşık % 67'si gibi büyük bir oranı ilk öğretim mezunu seviyesindedir. % 15 gibi çok küçük bir kesim yalnızca lise ve üniversite okumuşlardır ki bu da öğrencilerin alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyden geldiklerini göstermektedir.

Çizelge 6: Deneklerin Babalarının Meslekleri Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Babanın Mesleği)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Çalışmıyor / Emekli	78	18,6
2 İşçi / Çiftçi	138	32,9
3 Memur	61	14,5
4 Öğretmen	36	8,6
5 Esnaf/ Tüccar/Serbest meslek	102	24,3
Toplam	415	98,8

Araştırmaya katılan deneklerin babalarının meslek durumları yüzdeleri şöyledir; % 18,6'sı emekli ya da çalışmamaktadır, % 32,9'u işçi ya da çiftçidir, % 14,5'i memurdur, % 8,6'sı öğretmendir, % 24,3'ü esnaf-tüccar veya serbest meslek

sahibidir. Bu durum deneklerin babalarının alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan insanların çoğunluğunun çalıştığı meslek gruplarında olduklarını göstermektedir.

Çizelge 7: Deneklerin Annelerinin Meslekleri Değişkenine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Annenin Mesleği)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Ev hanımı / Emekli	373	89,0
2 İşçi / Çiftçi	9	2,1
3 Memur	16	3,8
4 Öğretmen	14	3,3
5 Esnaf/ Tüccar/Serbest meslek	7	1,7
Toplam	419	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin annelerinin meslek durumları yüzdeleri şöyledir; % 89'u emekli ya da ev hanımı, % 2,1'i işçi ya da çiftçidir, % 3,8'i memurdur, % 3,3'ü öğretmendir, % 1,7'si esnaf-tüccar veya serbest meslek sahibidir. Bu durum deneklerin annelerinin toplumda pek de fazla geçerliliği ve popülaritesi olmayan mesleklerde çalışıyor olduklarını göstermektedir. Bu durum da deneklerin annelerinin yaklaşık % 90 civarındaki çok büyük bir kısmının ev hanımı olduğunu herhangi bir mesleği olmadığını göstermektedir. Bu özellik de alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyden geldiklerine bir işarettir.

Çizelge 8: Deneklerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Birimi Değişkenine Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri

Değerler (Ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Köy	74	17,6
2 Kasaba	22	5,2
3 İlçe	163	38,8
4 Büyükşehir varoşu	6	1,4
5 İl merkezi	153	36,4
Toplam	418	99,5

Araştırmaya katılan deneklerin ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim birimi değişkene göre, % 17,6'sı köyde, 5,2'si kasabada, 38,8'i ilçede, 1,4'ü büyük şehir varoşunda, % 36,4'ü büyük şehirde yaşamaktadır. Bu durum da yaklaşık % 65 gibi bir çoğunluğun büyük şehir dışındaki küçük yerleşim birimlerinde yaşadıklarını göstermektedir. Yine bu veriler de yukarıdaki maddelerde belirttiğimiz görüşü destekler niteliktedir.

Çizelge 9: Deneklerin Ailelerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Ailenin aylık gelir durumu)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 50-150 milyon arası	123	29,3
2 150-250 milyon arası	144	34,3
3 250-400 milyon arası	80	19,0
4 400-550 milyon arası	42	10,0
5 550-750 milyon arası	20	4,8
Toplam	409	97,4

Araştırmaya katılan deneklerin ailelerinin aylık gelir durumları değişkene göre, % 29,3'ü 50 ile 150 milyon arasında aylık gelir durumuna sahiptirler, % 34,3'ü 150 ile 250 milyon arasında aylık gelir durumuna sahiptirler, % 19'u 250 ile 400 milyon arasında aylık gelir durumuna sahiptirler, % 10'u 400 ile 550 milyon arasında aylık gelir durumuna sahiptirler, % 4,8'i de 550 ile 750 milyon arası aylık gelir durumuna sahiptirler. Araştırmaya katılan deneklerin yaklaşık % 95'i aylık 500 milyonun altında bir seviyede gelir durumuna sahiptir. Bu durum da eğitim fakültesinde okuyan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarının düşük olduğunu göstermektedir.

Çizelge 10: Deneklerin Ailelerinin İkamet Ettikleri Ev Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Ailenin ikamet ettiği ev)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Gecekondu	12	2,9
2 Kira	66	15,7
3 Lojman	15	3,6
4 Kendimize ait müstakil ev	195	46,4
5 Kendimize ait daire	131	31,2
Toplam	420	100

Araştırmaya katılan deneklerin ailelerinin ikamet ettikleri ev değişkene göre, % 2,9'u gecekonduya ikamet etmektedirler, % 15,7'si kiralık evde ikamet etmektedirler, % 3,6'sı lojmanda ikamet etmektedirler, % 46,4'ü kendilerine ait müstakil evde, % 31,2'si de kendilerine ait dairede ikamet etmektedirler.

Çizelge 11: Deneklerin Kardeş Sayısı Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Siz hariç kardeş sayınız)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 1	112	26,7
2 2	130	31,0
3 3	65	15,5
4 4	45	10,7
5 5 ve yukarısı	54	12,9
Toplam	419	99,8

Araştırmaya katılan deneklerin kardeş sayısı değişkene göre, % 26,7'sinin hiç kardeşi yoktur veya bir kardeşe sahiptir, % 31'inin iki kardeşi vardır, % 15,5'inin üç kardeşi vardır, % 10,7'sinin dört kardeşi vardır, % 12,9'u beş ve daha fazla kardeşe sahiptir. Bu durum da araştırmaya katılan deneklerin yaklaşık % 75'e yakını en fazla üç çocuğa sahip olduğunu göstermektedir. Bu alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki velilerin de aile plânlaması konusunda bilinçlendiklerini göstermektedir.

Çizelge 12: Deneklerin Okuyan Kardeş Sayısı Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Sizden başka okuyan kardeşiniz var mı?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 1	121	28,8
2 2	98	23,3
3 3	77	18,3
4 4	9	2,1
5 5 ve yukarısı	114	27,1

Toplam	419	99,8
--------	-----	------

Araştırmaya katılan deneklerin kardeş sayısı değişkenine göre, % 28,8'inin ilköğretimde okuyan kardeşleri mevcuttur, % 23,3'ünün lisede okuyan kardeşleri vardır, % 18,3'ünün üniversitede okuyan kardeşleri vardır, % 2,1'inin kardeşi yoktur, % 27,1'inin de kendinden başka okuyan kardeşi yoktur.

Cizelge 13: Deneklerin Mezun Oldukları Lise Program Türüne Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Mezun olduğunuz lise program türü)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Genel lise	298	71,0
2 Meslek/Ticaret lisesi	37	8,8
3 Öğretmen lisesi	34	8,1
4 Fen/Anadolu/Süper lise	39	9,3
5 Özel lise	9	2,1
Toplam	417	99,3

Araştırmaya katılan deneklerin mezun oldukları lise program türü değişkenine göre, % 71'i genel lise mezunu, % 8,8'i meslek lisesi veya ticaret lisesi mezunu, % 8,1'i öğretmen lisesi mezunu, % 9,3'ü fen lisesi / Anadolu lisesi veya süper lise mezunu, % 2,1'i de özel lise mezunudur. Bu da eğitim fakültesini genel lise mezunlarının tercih ettiğini göstermektedir.

Cizelge 14: Deneklerin Mezun Oldukları Lisenin Bulunduğu Coğrafi Bölge Türüne Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Mezun olduğunuz lisenin bulunduğu bölge)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Marmara-Ege	199	47,4
2 Karadeniz	68	16,2
3 Akdeniz	48	11,4
4 İç Anadolu	62	14,8
5 Doğu – Güneydoğu Anadolu	35	8,3
Toplam	413	98,3

Araştırmaya katılan deneklerin mezun oldukları lisenin bulunduğu coğrafi bölge türü değişkenine göre, % 47,4'ü Marmara / Ege Bölgesi'ndeki bir liseden mezundur, % 16,2'si Karadeniz Bölgesi'ndeki bir liseden mezundur, % 11,4'ü Akdeniz Bölgesi'ndeki bir liseden mezundur, % 14,8'i İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir liseden mezundur, % 8,3'ü Doğu ya da Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir liseden mezundur. Bu da bu fakültenin bulunduğu yerleşim biriminin bulunduğu bölge ile tercih etme arasında anlamlı bir ilişki olduğunu gösterir.

Çizelge 15: Deneklerin Üniversite Sınavına Kaç Kez Girdiklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Üniversite sınavına kaç kez girdiniz)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 1	135	32,1
2 2	157	37,4
3 3	87	20,7
4 4	25	6,0
5 5 ve yukarısı	14	3,3
Toplam	418	99,5

Araştırmaya katılan deneklerin üniversite sınavına kaç kez girdikleri değişkenine göre, % 32,1'i bir kez girmiştir, % 37,4'ü iki kez, % 20,7'si üç kez, % 6'sı dört kez, % 3,3'ü beş kez ya da daha fazla bu sınava girmiştir.

Çizelge 16: Deneklerin Liseden Mezun Olduktan Kaç Sene Sonra Üniversite Programına Yerleştiklerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Liseden mezun olduktan kaç sene sonra bir üniversite programına yerleştiniz?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 1	248	59,0
2 2	104	24,8
3 3	29	6,9
4 4	16	3,8
5 5 ve yukarısı	20	4,8
Toplam	417	99,3

Araştırmaya katılan deneklerin liseden mezun olduktan kaç sene sonra bir üniversite programına yerleştikleri değişkenine göre, % 59'u bir yıl sonra kazandıklarını, % 24,8'i ikinci yıl kazandıklarını, % 6,9'u üçüncü yıl kazandıklarını, % 3,8'i dördüncü yıl kazandıklarını, % 4,8'i beş yıl veya beş yıldan daha fazla yıllarda kazandıklarını göstermektedir.

Çizelge 17: Deneklerin Üniversitede Okudukları bölümün Üniversite Seçme Sınavında Tercih Sıralamasına Göre Kaçınıcı Sırada Olduğuna Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Okuduğunuz bölüm üniversite tercih sıralamasında kaçınıcı sıradaydı?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 1	33	7,9
2 2	26	6,2
3 3	43	10,2
4 4	92	21,9
5 5 ve yukarısı	219	52,1
Toplam	413	98,3

Araştırmaya katılan deneklerin üniversitede okudukları bölümün üniversite seçme sınavında tercih sıralamasına göre kaçınıcı sırada olduğu değişkenine göre % 7,9'u

ilk sırada olduğu, % 6,2'sinin ikinci sırada olduğu, % 10,2'sinin üçüncü sırada olduğu, % 21,9'unun dördüncü sırada olduğu, % 52,1'inin de beşinci sıra veya üzerinde bir sıralamada olduğu görülmüştür. Bu da üniversite sınavına giren adayların eğitim fakültelerini ilk sıralarda pek tercih etmediklerini göstermektedir.

Çizelge 18: Deneklerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Frekans Ve Yüzde Değerleri

Değerler (Aylık gelir durumunuz)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 50 milyondan az	96	22,9
2 50-75 milyon	143	34,0
3 75-100 milyon	84	20,0
4 100-200 milyon	34	8,1
5 200 milyon ve üzeri	15	3,6
Toplam	373	88,8

Araştırmaya katılan deneklerin aylık gelir durumları değişkenine göre % 22,9'u 50 milyondan az gelir durumları olduğu, % 34'ünün 50 ile 75 milyon arasında gelir durumları olduğu, % 20'sinin 75 ile 100 milyon arasında bir gelir durumları olduğu, % 8,1'inin 100 milyon ile 200 milyon arasında bir gelir durumları olduğu, % 3,6'sının 200 milyon ve üzerinde bir oranda gelir durumları olduklarını göstermiştir. Bu da öğrencilerin çoğunun alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyden geldiğini ve eğitim fakültelerini bu düzeyden öğrencilerin tercih ettiğini göstermektedir.

Çizelge 19: Deneklerin Burs Alıp-Almadıklarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Burs alıyor musunuz?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Evet	102	24,3
2 Hayır	316	75,2
Toplam	418	99,5

Araştırmaya katılan deneklerin burs alıp-almadıkları değişkenine göre % 24,3'ü burs almaktadır, % 75,2'si burs almamaktadır. Fakat birinci sınıf öğrencilerinin burs alma durumu sonuçlanmadığı için oranın düşük olması doğaldır.

Çizelge 20: Deneklerin Burs Alıyorlarsa Ne Kadar Burs Aldıklarına Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Eğer burs alıyorsanız aylık ne kadardır?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 20 milyondan az	21	5,0
2 20-40 milyon	58	13,8
3 40-60 milyon	14	3,3
4 60-80 milyon	6	1,4
5 80 milyon ve yukarısı	4	1,0
Toplam	103	24,5

Araştırmaya katılan deneklerin burs alıyorlarsa ne kadar burs aldıkları değişkenine göre, % 5'i 20 milyondan az, % 13,8'i 20 ile 40 milyon arasında burs aldığı, 3,3'ü 40 ile 60 milyon arasında burs aldığı, % 1,4'ü 60 ile 80 milyon arasında burs aldığı, % 1'i de 80 milyon veya daha fazla miktarda burs almaktadır, % 75,5'i ise burs almamaktadır.

Çizelge 21: Deneklerin Barınma Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Barınma durumunuz)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Ailemle kalıyorum	49	11,7
2 Yakınımın yanında kalıyorum	13	3,1
3 Yurt	211	50,2
4 Pansiyon	6	1,4
5 Kiralık ev	133	31,7
Toplam	412	98,1

Araştırmaya katılan deneklerin barınma durumu değişkenine göre, % 11,7'si ailesi ile birlikte kalmaktadır, % 3,1'i yakınlarının (akrabalarının) yanında kalmaktadır, % 50,2'si yurtlarda kalmaktadır, % 1,4'ü pansiyonlarda kalmaktadır, % 31,7'si kiralık evde kalmaktadır.

Çizelge 22: Deneklerin Eğitim Fakültesini Asıl Tercih Etme Nedenlerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Eğitim Fakültesi'ni asıl tercih nedeniniz nedir?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Öğretmenlik mesleğini çok sevmem	190	45,2
2 Eğitim Fakültesi'nde okumanın daha kolay olacağı düşüncesi	7	1,7
3 Mezuniyet sonrası atanma şansının fazla olması/İş garantisi	154	36,7
4 Arkadaşım/arkadaşlarımın da Eğitim Fakültesi'ni yazması/Onlarla birlikte olma isteği	1	0,2
5 Puanımın ancak Eğitim Fakülteleri'ne yetmesi/Boşta kalma endişesi	64	15,2
Toplam	416	99,0

Araştırmaya katılan deneklerin eğitim fakültesini asıl tercih etme nedenleri değişkenine göre, % 45,2'si öğretmenlik mesleğini çok sevdiğinden dolayı bu fakülteyi asıl tercih sebebi olarak göstermişlerdir, % 1,7'si bu fakültelerde okumanın daha kolay olacağı düşüncesiyle asıl tercih etme nedeni olarak göstermişlerdir, % 36,7'si mezuniyet sonrası atanma şansının fazla olması (iş garantisi) dolayısıyla tercih etmişlerdir, % 0,2'si arkadaşlarının da eğitim fakültelerini tercih formlarına yazmaları ve onlarla beraber olma isteğinden kaynaklandığını, % 15,2'sinin puanlarının ancak eğitim fakültelerine yetmesi ve boşta kalma korkusuyla bu fakülteyi asıl tercih etme sebepleri olarak göstermişlerdir. Bu veriler de, öğretmenliğin halâ saygın bir meslek olma özelliğini koruduğunu ve ayrıca ülkemizde iş bulmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Cizelge 23: Deneklerin Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Hangi Özelliklerin Tercihlerinde Etkili Olduğuna Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Öğretmenlik mesleği ile ilgili hangi özellikler tercihinizde etkili oldu?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Çocukları çok sevmem	98	23,3
2 Öğretmenlikte çalışma saatlerinin azlığı, tatil dönemlerinin uzunluğu	47	11,2
3 Devlet güvencesi altında çalışma/İş güvencesi	156	37,1
4 Öğretmenliğin fazla çaba ve gayret gerektirmeyen bir meslek oluşu	6	1,4
5 Toplum bilinçlendirme isteği/İdealizm	109	26,0
Toplam	416	99,0

Araştırmaya katılan deneklerin öğretmenlik mesleği ile ilgili hangi özelliklerin tercihlerinde etkili olduğu değişkenine göre % 23,3'ü çocukları çok sevmelerini göstermiştir, % 11,2'si öğretmenlikte çalışma saatlerinin azlığı ve tatil dönemlerinin çokluğunu göstermişlerdir, % 37,1'i devlet güvencesi altında çalışma ve iş garantisini tercih nedeni olarak göstermişlerdir, % 1,4'ü öğretmenliğin fazla çaba ve gayret gerektirmeyen bir meslek olmasından dolayı tercih ettiklerini, % 26'sı toplumu bilinçlendirme isteği / idealizmden dolayı bu fakülteyi tercih etmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Cizelge 24: Deneklerin Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Kişilere Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Öğretmenlik mesleğini tercih etmenizde etkili olan kişiler kimlerdir?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Kendim istedim	152	36,2
2 Ailemin zoruyla tercih ettim	37	8,8
3 Öğretmenlerim etkili oldu	73	17,4
4 Çevre ve arkadaşlarının etkisi oldu	84	20,0
5 Okuldaki veya dershanedeki rehber öğretmen yönlendirdi	40	9,5
Toplam	390	92,9

Araştırmaya katılan deneklerin öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan kişiler değişkenine göre % 36,2'si kendilerinin istediklerini, % 8,8'i ailelerini zorlarıyla tercih ettiklerini, % 17,4'ü öğretmenlerinin etkisi olduğunu, % 20'si çevre ve arkadaşlarının etkisi olduğunu, % 9,5'i okul veya dershanedeki rehber öğretmenlerinin etkisi olduğunu belirtmişlerdir, % 7,1'i ise herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Çizelge 25: Deneklerin Öğretmenlik Mesleğinin Cinsiyet Açısından İlişkisine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Öğretmenlik ve cinsiyet ilişkisi açısından)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Öğretmenlik daha çok bir bayan mesleğidir	294	70,0
2 Öğretmenlikte annelik içgüdüğü önemlidir	35	8,3
3 İlk okul öğretmenliği erkekler için de uygun bir meslektir	39	9,3
4 Okul öncesi öğretmenleri bayan olmalıdır	21	5,0
5 Okul öğretmenliği erkekler için de uygun bir meslektir	27	6,4
Toplam	416	99,0

Araştırmaya katılan deneklerin öğretmenlik mesleğinin cinsiyet açısından ilişkisi değişkenine göre, % 70'i öğretmenliği daha çok bir bayan mesleği olarak görmüşlerdir, % 8,3'ü öğretmenlikte annelik içgüdüğü önemlidir demiştir, % 9,3'ü ilkökul öğretmenliği erkekler için de uygun bir meslektir demiştir, % 5'i okul öncesi öğretmenleri bayan olmalıdır demiştir, % 6,4'ü okul öncesi öğretmenliği erkekler için de uygun bir meslektir demiştir. Buradan da araştırmaya katılan deneklerin yaklaşık % 85'inin öğretmenlik mesleğini bir bayan mesleği olarak algılamakta olduğunu göstermektedir.

Çizelge 26: Deneklerin Çocuklar İle İlgili Tutumlardan Hangilerinin Kendilerine Uygun Olduğuna Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Çocuklar ile ilgili aşağıdaki tutumlardan hangisi size uygundur?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Çocuklarla birlikte olmaktan hoşlanıyorum	318	75,7
2 Çocuk gürültüsüne tahammül edemiyorum	32	7,6
3 Çocuklarla oynamak bana sıkıcı geliyor	8	1,9
4 Çocuklara karşı çok hoşgörülü olduğum söylenemez	31	7,4
5 Okul ortamını ve çocukları tanıdıkça bu mesleğin bana uygun olmadığını düşünüyorum	19	4,5
Toplam	408	97,1

Araştırmaya katılan deneklere çocuklar ile ilgili tutumlardan hangilerinin kendilerine uygun olduğuna dair değişkene göre, % 75,7'si çocuklarla birlikte olmaktan hoşlandığını belirtmişlerdir, % 7,6'sı çocuk gürültüsüne tahammül edemediğini belirtmiş, % 1,9'u çocuklarla oynamak bana sıkıcı geliyor demiştir, % 7,4'ü çocuklara karşı çok hoşgörülü olduğum söylenemez demiştir, % 4,5'i okul ortamını ve çocukları tanıdıkça bu mesleğin bana uygun olmadığını düşünüyorum demişlerdir. Bu durum da eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilerin % 75'inden fazlasının çocuklarla yani öğretmenlikle ilgili tutumlarının olumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Cizelge 27: Deneklerin Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Olarak Verilen Tutumlardan Hangilerinin Kendilerine Uygun Olduğuna Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Öğretmenlikle ilgili olarak)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Öğretmenlik mesleğinin bayanlara uygun bir olduğunu düşünüyorum	147	35,0
2 Öğretmenlik mesleğinde erkeklerin bayanlardan daha fazla başarılı olacağını düşünüyorum	59	14,0
3 Bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha fazla başarılı olacağını düşünüyorum	52	12,4
4 Erkek öğretmenlere idari görevler daha uygundur	102	24,3
5 Sınıf öğretmenliği bayanlara bırakılmalıdır	18	4,3
Toplam	382	91,0

Araştırmaya katılan deneklerin öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak verilen tutumlardan hangilerinin kendilerine uygun olduğuna dair değişkene göre, % 35'i öğretmenlik mesleğinin bayanlara uygun bir meslek olarak düşünüyorum demişlerdir, % 14'ü öğretmenlik mesleğinde erkeklerin bayanlardan daha fazla başarılı olacağını düşünüyorum demiştir, % 12,4'ü bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha fazla başarılı olacağını düşünüyorum demiştir, % 24,3'ü erkek öğretmenlere idari görevler daha uygundur demişlerdir, % 4,3'ü sınıf öğretmenliği bayanlara bırakılmalıdır demektedir, % 9'u ise görüş belirtmemişlerdir. Bu durum da öğretmenlik mesleğinin toplumumuzda bayan mesleği olarak algılandığını göstermektedir.

Cizelge 28: Deneklerin Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Düşüncelerine Göre Frekans ve Yüzde Değerleri

Değerler (Öğretmenlik mesleği ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?)	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 Kötü	26	6,2
2 Orta altı	17	4,0
3 Orta	75	17,9
4 İyi	128	30,5
5 Çok iyi	99	23,6
Toplam	345	82,1

Araştırmaya katılan deneklerin öğretmenlik mesleği ile ilgili düşünceleri değişkenine göre, % 6,2'si öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini kötü olarak nitelmişlerdir, % 4'ü öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini orta altında olarak nitelmişlerdir, % 17,9'u öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini orta olarak nitelmişlerdir, % 30,5'i öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini iyi olarak nitelmişlerdir, % 23,6'sı öğretmenlik mesleğiyle ilgili düşüncelerini çok iyi olarak nitelmişlerdir, % 17,9'u ise herhangi bir görüş belirtmemiştir. Bu veriler de halâ öğretmenlik mesleği hakkında toplumda olumlu görüşlerin var olduğunu göstermektedir.

SONUÇLAR

- Öğretmenlik mesleğini kız öğrenciler daha çok tercih etmektedirler.
- Araştırmaya katılan deneklerin büyük çoğunluğunu 20 ve altındaki yaş grubunda olan gençler teşkil etmektedir.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin hemen hemen yarısının babası ilkokul mezunudur.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin yarısından fazlasının annesi ilkokul mezunudur.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin öğrencilerin babalarının çoğunluğu alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan insanların çoğunluğunun çalıştığı meslek gruplarında olduklarını göstermektedir.
- Eğitim Fakülte'sini tercih eden öğrencilerin annelerinin hemen hemen hepsinin ev hanımı olduğu veya herhangi bir mesleği olmadığı saptanmıştır. Bu özellik de alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeyden geldiklerine işaret etmektedir.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin yarısından fazlası büyük şehir dışındaki küçük yerleşim birimlerinde yaşadıkları tespit edilmiştir.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin büyük çoğunluğu en fazla üç kardeşlidir.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin, bu fakültenin bulunduğu yerleşim biriminin bulunduğu bölge ile tercih etme arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir.
- Eğitim fakültesini genel lise mezunları daha çok tercih etmektedirler.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin yarısından fazlası üniversite sınavına ilk girişlerinde okudukları bölümü kazanmışlardır.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin çoğu adı geçen fakültele son tercihlerinde yer vermektedirler.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin çoğu alt ve alt orta sosyo-ekonomik düzeydeki insanların oluşturdukları toplumsal yapıdan gelmişlerdir.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin yarısı öğrenci yurtlarında kalmaktadır.
- Adı geçen Eğitim Fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğu öğretmenlik mesleğini bir bayan mesleği olarak algılamaktadır.
- Bu fakülteyi tercih edenlerin büyük bir çoğunluğu çocuklarla birlikte olmaktan hoşlanmaktadır yani öğretmenlik mesleği ile ilgili tutumları olumludur.

ÖNERİLER

- Öğrencilerin çoğunluğunun alt veya alt orta sosyo ekonomik düzeyin dışına çıkılabilmesi için öğretmenlik mesleğinin sosyal ve ekonomik statüsünün yükseltilmesi gereklidir.
- Bunun için öğretmenlerin ekonomik düzeyleri yükseltilmelidir.
- Öğretmenlik mesleğinin tercih edilebilmesi için üniversite tercihinde burs olanakları arttırılmalı bu burslarla öğretmenlik mesleğinin tercih edilmesi özendirilmelidir.
- Özel okulların sayısının arttırılması teşvik edilmelidir. Böylece öğretmenlere daha iyi özlük hakları sunabilecek okullar yolu ile öğretmenlerin ekonomik ve sosyal statüleri arttırılabilir ve bunun sonucunda da orta ve üst sosyo ekonomik düzeyden öğrencilerin tercih ettiği bir meslek dalı haline de getirilebilir.
- Ayrıca öğrencilerin çoğunlukla bayan öğretmenlerle iletişim kurabilmeleri, onların kimlik gelişimi açısından olumlu değildir. Erkeklerin de bu meslekte en az bayanlar kadar olması gereklidir. Bunun için de öğretmenlerin meslekte yükselme olanakları arttırılarak, erkekler için de cazip bir meslek haline getirilmelidir.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya (1978). Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri. Doğan Basımevi, Ankara.

ERDOĞAN, İrfan (1997). Çağdaş Eğitim Sistemleri.. Sistem Yayıncılık, İstanbul.

KURTKAN, Amirân (1973). Eğitim Hizmetlerinden Azami Verim Elde Edilmesi. Ankara Ticaret Odası Dergisi, Ankara.

MERTER, Feridun (1996/1997). Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği ve Statüsü- Eğitim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. İstanbul:Yeni Türkiye Dergisi.

OKÇABOL, Rifat – GÖK, Fatma (1998).Öğretmenlik Profili Araştırma Raporu.

ÖZDEMİR Servet - YALIN Halil İbrahim (1999). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Nobel Yayınları, Ankara.